

Angst in Afrika

Afrika is het continent van de angst : angst voor wilde dieren, voor de natuur-elementen, voor de inlandse chefs, voor de tovenaars, meer bepaald voor "le mauvais sort" dat door anderen, meer bepaald door tovenaars toegeworpen kan worden.

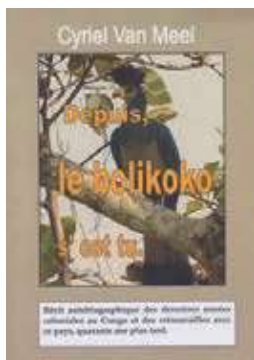
Een ongeval of een voortijdig overlijden werd altijd toegeschreven aan zulk noodlot dat door iemand toegeworpen werd, dan wel aan een of andere boze geest. Dikwijls ging men dan te rade bij de féticheur die de schuldige moest aanwijzen. Het valt te begrijpen dat die tovenaars veel macht had en dat zijn uitspraak ver strekkende gevolgen kon hebben.

Die ervaring staat te lezen in het boek van tropenarts Jef Haeverans, 'Dokter in Congo', dat we eerlang in Franse vertaling ter beschikking hopen te stellen. In diezelfde zin luidt een anekdote die ons wordt verhaald in het boek "En toen zweeg de bolikoko" (*) van de betreurde Cyriel Van Meel.

Tijdens een voettocht langs de weg die de Bayaka in die tijd volgden om zich van de Kwango naar Kinshasa te begeven hield zijn gezelschap, bij het vallen van de avond, midden in de 'nseke' (de savanne) halt onder een grote boom om er de nacht door te brengen.

Na het avondeten, terwijl het houtvuur nog wat nagloeide, rolde de ene na de andere reisgezel zich in zijn deken en legde zich te slapen op een hoopje matiti. De savanne ademde stilte, geen windje beroerde de golvende grasvlakten. Heel ver kefte een jakhals, een ongeduldige mestkever bromde vlakbij een hindernis. Soms kwam een antiloopt langs getrippeld en heel, heel ver was zelfs gebrul van leeuwen te horen. Cyriel lag te luisteren en te genieten van dit sublieme moment waarvan, schrijft hij, geen beschrijving de diepte kon benaderen.

Maar plots en onverwacht woei er een zacht bries door de schrale takken van de boom boven het gezelschap.

La traduction française de cet article se trouve sur notre site www.memoiresducongo.be

"Ndzambi Phuungu uhyokele" (het is God die passeert) fluisterde de gezel naast Cyriel. Iedereen wachtte op een mogelijk tweede zuchtje in de takken en zweeg angstvallig. Ook de dragers waren wakker en hielden zich roerloos want iedereen voelde dit aan als een bijzonder gevaarlijk moment.

Als Ndzambi Phuungu gekomen was om iemand mee te nemen, dan zou zijn laatste uur onder deze boom geslagen zijn. Iedereen hield zijn adem in maar gelukkig kwam er die nacht geen tweede wind de takken beroeren.

's Anderendaags vertelde de gezel de gedachten die hem de vorige avond door de geest gegaan waren. "Jullie blanken zijn de 'Ndzambi ya ntutu' (de heren van de aarde), jullie maken die snelle auto's en boten, jullie vliegen zelfs door de lucht, maar als jullie ons meenemen -- waarmee hij bedoelde : als jullie ons in de gevangenis stoppen -- komen wij op een dag altijd wel terug. Maar als Ndzambi Phuungu iemand meeneemt, verdwijnt die voor altijd."

(*) Dit boek bestaat in Franse vertaling onder de titel "*Depuis, le bolikoko s'est tu*".

■ Guido Bosteels

